

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ СЕРВІСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ДИНАМІЧНИХ ЗМІН

Брагінська Вікторія Володимирівна,
завідувачка сектору наукової бібліотеки
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого
ORCID:0000-0002-1699-9176;

Щабельник Вікторія Вікторівна,
провідна бібліографиня наукової бібліотеки
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0003-3661-6774
м. Харків, Україна

***Анотація:** У статті наведено досвід роботи наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого у наданні інформаційно-бібліотечних послуг для дистанційного забезпечення науково-освітніх потреб користувачів.*

***Ключові слова:** Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, дистанційні послуги, сервісна діяльність.*

***Annotation.** The article presents the experience of the scientific library of the National Law University named after Yaroslav the Wise in providing information and library services for remote support of scientific and educational needs of users.*

***Keywords:** scientific library of Yaroslav the Wise National Law University, remote services, service activity.*

В умовах динамічних змін інформаційного суспільства, його стрімкої цифровізації перед бібліотеками постають нові виклики, пов'язані з необхідністю задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом надання цифрових продуктів, запровадження нових сервісів. Через

карантинні обмеження та повномасштабне вторгнення РФ до України процес надання інформаційних, бібліотечних та освітніх послуг у державі відбувається в змішаному форматі [1].

Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого) прагне, щоб обсяг інформаційно-бібліотечних послуг був на високому рівні, а забезпечення інформаційних потреб читачів – 24/7. Сучасну бібліотеку закладу вищої освіти неможливо уявити без застосування інноваційних, багатоплатформних технологій і нерозривно пов'язаними з ними новими формами бібліотечного та інформаційного обслуговування. Забезпечуючи інформаційно-освітній, науково-дослідний та виховний процес в університеті, наукова бібліотека надає цілий спектр онлайн-сервісних послуг науковцям, студентам та іншим користувачам.

У час воєнних дій бібліотека університету вчить орієнтуватися у світі цифрових документів, користуватися новими застосунками, перевіряти дані у безперервному потоці інформації, що є важливим мастхевом під час гібридної війни, яку веде ворог в цифровому просторі [5]. Нині бібліотека більше орієнтується на віддаленого користувача, який в будь-який момент може її відвідати через мережу Інтернет. Це стало можливим з реалізацією потужного власного віртуального ресурсу (веб-сайту), який залишається важливою складовою іміджу бібліотеки у інформаційному просторі [4].

Підтримка різних платформ (Windows, MacOS, Android, iOS) забезпечує доступ до всіх ресурсів без обмежень. З майбутнім розвитком технологій, таких як штучний інтелект, бібліотеки зможуть пропонувати ще персоналізованіші послуги, адаптовані до потреб кожного користувача. Також очікується зростання інтересу до цифрових архівів та колекцій. НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого до 220-річчя Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого спільно з кафедрою криміналістики НЮУ імені Ярослава Мудрого розпочали науково-просвітницький цифровий проєкт «Цифрова бібліотека з криміналістики та судової експертизи» (Digital

library on criminalistics and forensic examination 2024). Перші результати співпраці щодо створення електронних копій джерел за тематичним напрямом – «Криміналістика та судова медицина в історичному та сучасному вимірах» (присвячується 125-річчю від дня народження професора М. М. Бокаріуса та 85-річчю кафедри криміналістики).

Сайти бібліотек ЗВО надають доступ до інституційних репозитаріїв як інтелектуального надбання вишів, баз даних українських, у тому числі корпоративних, та закордонних електронних бібліотек, освітніх ресурсів, онлайн-енциклопедій, мультимедійного контенту. З сайту забезпечується доступ до електронного каталогу, надаються онлайніві інформаційні послуги. Також через веб-сайт здійснюється цілодобовий онлайнівий доступ до повнотекстових баз даних власної генерації.

Головним інформаційним продуктом університетської бібліотеки по праву можна вважати електронний каталог (ЕК), який повністю відображує активний бібліотечний фонд та є основою для виконання різноманітних інформаційних запитів користувачів. Кожний користувач бібліотеки університету має можливість самостійно звернутись до свого формуляру і в будь-який час уточнити кількість взятих документів, термін їх повернення, дізнатись про причину блокування, зробити електронне замовлення та ін. [2].

У рамках пізнавально-оглядової екскурсійної діяльності НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого впроваджено сервіс консультацій, що дозволяє надавати підтримку студентам у реальному часі. Навчальні сесії допомагають студентству краще орієнтуватися у е-ресурсах бібліотеки, забезпечують основи інформаційної грамотності.

Головне завдання, яке стоїть перед бібліотекою ЗВО: максимально повне задоволення інформаційних потреб науковців, викладачів і студентів [3]. На сайті бібліотеки в розділі «Послуги» можна ознайомитись із новими надходженнями до бібліотечного фонду, працювати з електронними ресурсами як локальними так і з глобальної мережі, що допомагає користувачам у навчанні та викладачам у науково-педагогічній роботі.

Також, користувачі мають можливість замовити визначення індексу за Універсальною десятковою класифікацією (УДК) та авторського знаку на свою статтю, бакалаврську чи магістерську роботи, автореферат дисертації, дисертацію. Електронна доставка документів – одна з важливих послуг, якою користуються науковці та студенти університету.

У розділі «На допомогу науковцю» дуже ґрунтовно представлено всю інформацію, що стосується науково-дослідної діяльності університету. У рубриці «Наукометрія. Бібліометрія» надаються відомості, необхідні для написання наукових робіт з наведенням наукометричних і реферативних баз даних, архівів, поради для пошуку наукових журналів для публікації тощо. Наведені популярні світові системи унікальних ідентифікаторів науковців: міжнародні та національні, мультидисциплінарні та галузеві. Це системи ResearchID, Scopus Author ID, ORCID з детальними інструкціями для коректної реєстрації в них. Систематично здійснюється комунікація з провайдерами, вітчизняними і міжнародними організаціями, адміністрування та організація доступу до авторитетних наукометричних, повнотекстових інформаційних ресурсів, а також до ресурсів, що виконують сервісні функції, – перевірка текстів на унікальність та орфографію, формування бібліографії до списків використаних джерел [7].

Через платформу Research4Life спільнота університету має доступ до видань потужних видавництв: Elsevier, Springer Nature, John Wiley & Sons, Taylor & Francis, Emerald, Sage Publications, Oxford University Press, Cambridge University Press, IOP Publishing та ін. Було продовжено доступ до сервісу міжбібліотечного абонементу 13 RapidILL, за допомогою якого можна долучитися до колекцій понад 500 світових бібліотек.

В умовах військового стану продовжується систематична робота щодо наповнення репозитарію eNULAIR та рецензування творів для розміщення у ньому [6].

З метою інформаційного обслуговування віддалених користувачів на сайті нашої бібліотеки працює «Віртуальна довідкова служба», яка виконує запити

користувачів, пов'язані з пошуком різного спектру інформації. Онлайн-служба є частиною інформаційного сервісу бібліотеки, нею активно користуються, насамперед, молоді науковці. Довідки виконують провідні фахівці. Наша бібліотека постійно працює над покращення якості інформаційних продуктів і послуг, прагне передбачити очікування користувачів до отримання послуги; постійно підвищується кваліфікація персоналу бібліотеки.

Для промоції діяльності, ресурсів та сервісів, налагодження стійких інформаційних зв'язків з користувачами, дієво використовуються соціальні мережі та різні канали комунікації. Бібліотека створила свої профілі в мережі Facebook, Instagram, Telegram, LinkedIn, YouTube. Створення профілів в соціальних мережах – це спосіб встановити неформальний контакт з читачами, зняти бар'єри спілкування, відповісти на їхні запитання і запропонувати корисну інформацію.

Головна властивість бібліотечної сервісної діяльності НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого, якій притаманна мультиплатформність полягає в тому, що її результати є важливими для учбової та науково-освітньої діяльності. Мультиплатформні рішення дозволяють використовувати бібліотечні ресурси на різних пристроях, що особливо важливо для студентів, які часто змінюють місця перебування (навчання, робота, укриття).

Сервісність та мультиплатформність стають необхідними умовами для успішного функціонування університетських бібліотек. Ці підходи не лише підвищують доступність ресурсів, а й покращують взаємодію з користувачами. Безумовно університетам варто продовжувати розвивати та впроваджувати нові технології, щоб відповідати очікуванням сучасного студента.

Наявність процесу становлення відкритої науки в освітньому, науково-дослідницькому, соціокомунікаційному середовищі, цифрова комунікація бібліотек і накопичені електронні ресурси власної генерації кардинально впливають на підвищення ефективності бібліотечно-інформаційного

забезпечення інформаційних потреб, що сприяє збагаченню інформаційного простору надбаннями унікальної української культури, освіти та науки.

Список бібліографічних посилань

1. Білоус В. С. Інформаційні послуги бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського: адаптація до реалій часу. *Інформаційна діяльність бібліотек ЗВО в умовах суспільних змін* : матеріали наук.-практ. конф., 2 листоп. 2023 р. Вінниця, 2023. С. 4–12.
2. Електронний каталог Наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого : [база даних містить відомості про всі види док., що надходять до фонду б-ки] / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка ; АБІС "ІРБІС". Електрон. дані (690690 бібліогр. записів : 6,80 Гб). Харків, 1999– . Оновлюється щоден. URL: https://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21CNR=20&Z21ID (дата звернення: 24.09.2024).
3. Касьян В., Кушнар'ов В. Бібліотеки закладів вищої освіти у поширенні практик відкритої науки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. Вип. 12. С. 27–38.
4. Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого : офіц. вебсайт. URL: <https://library.nlu.edu.ua> (дата звернення: 24.09.2024).
5. Пасмор Н. П., Покусай Л. В. Адаптивні заходи бібліотек як спосіб подолання викликів сьогодення. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2023. № 3. С. 44–47.
6. eNULAUIR – електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого : [база даних містить облік. записи та електрон. аналоги наук. пр. наук.-пед. складу та співробітників ун-ту] / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка ; DSspace. Електрон. текст. дані (10177 облік. записів : 14,1 Гб). Харків, 2012–

. Оновлюється щоден. ISSN 2311-9012. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua> (дата звернення: 24.09.2024).

7. Kulyk M. M. Challenges of Open Science: Problems of Metadata Research and Analysis of Scientometric Indicators of Scientists (Experience of the Scientific Library of Yaroslav Mudryi National Law University). *University Library at a New Stage of Social Communications Development. Conference Proceedings*. 2023. Iss. 8. P. 167–176. DOI: 10.15802/unilib/2023_293991.